

Ympäristöministeriölle

## Vastaselitys asiassa YM2/5222/2012

Ympäristöministeriö on lähettänyt 27.8.2012 päivätyllä kirjeellä Kainuun maakunta-kuntayhtymän ("kuntayhtymä") antaman vastineen Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry:lle ("kyläyhdistys") tiedoksi ja mahdollisen vastaselityksen antamista varten asiassa YM2/5222/2012. Kyläyhdistys antaa vastineen johdosta tämän vastaselityksen saatuaan pyynnöstään lisää aikaa sen antamiseen 20.11.2012 saakka.

Vastineessa on vaadittu kyläyhdistyksen valituksen jättämistä käsittelemättä sillä perusteella, että valituksessa on vaadittu Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan ("vaihemaakuntakaava") hyväksymispäätöksen purkamista ja asian palauttamista uudelleen käsiteltäväksi. Vaatimus on merkityksetön, sillä kyläyhdistys on vastaansanomattomasti myös vaatinut kaavan jättämistä vahvistamatta. Sitäpaitsi on välttämätöntä, että valitusasiaa ratkaistaessa noudatetaan virallisperiaatetta valituksessa mainituilla perusteilla korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallbergin kirjoituksessa 25.5.1998 hallintotuomioistuinten kehitysnäkymistä<sup>1</sup> esitetyt näkökulmat huomioonottaen.

Vastineessa esitetään, että kaava-aineiston julkipanoa olisi ohjeistettu aineistojen mukana kaupunkiin ja kuntiin "lähetetyllä saatekirjeillä". Väitteen arviointia vaikeuttaa siitä ilmenevä yksikkö- ja monikkomuodon ristiriita. Saatekirjeitä lienee useita, koska kaava-aineistoa on nähtävästi lähetetty useaan kuntaan. Kyläyhdistyksen käsityksen mukaan Kuhmon kaupunkiin on lähetetty vain yksi saatekirje (ks. valituksen liite 4).

Vastineessa esitetään, että kaava-asiakirjat olisi pyydetty asettamaan nähtävillä oloajaksi kaupungin/kunnan virastoon sellaiseen paikkaan, jossa kaupungin/kunnan asukkailla olisi ollut mahdollisuus viraston aukioloaikana tutustua asiakirjoihin. Väite on ilmeisen perusteeton, sillä vastineessa ei esitetä sitä tukevaa asiakirja-aineistoa. Väite on sitäpaitsi merkityksetön, sillä nähtävilläolosta ei ole kuulutettu julkisista kuulutuksista annetussa laissa (34/1925) edellytetyllä tavalla.

Vastineessa esitetään, että vaihemaakuntakaavassa annettavilla kaavamääräyksillä sekä voimassa olevan maakuntakaavan Natura 2000 -alueita koskevalla maakuntakaavamääräyksellä turvattaisiin alueen luontoarvojen säilyminen.

Pirkanmaan maakuntakaavan vahvistuspäätöstä koskevassa ratkaisussa KHO 20.03.2008/591 todetaan: "Jos maakuntakaavan aluevarauksessa tai kaavamerkinnässä edellytetyn maankäytön tai sen eri vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutukset Natura 2000 -verkoston kohteeseen olivat siten täsmentyneet, että arviointi oli mahdollista suorittaa, vaikutusarviointi oli tehtävä ennen maakuntakaavan hyväksymistä ja vahvistamista. Tällaisessa tapauksessa ei ollut riittävää, että kaavamääräyksellä vaikutusarviointi määrättiin tehtäväksi yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä." Kaavamääräyksiin turvautumalla ei voida poistaa velvoitetta suorittaa vähintään seitsemää Vuosangan seudun Natura 2000 -aluetta koskevat Natura-arvioinnit ennen vaihemaakuntakaavan mahdollista vahvistamista.

<sup>1</sup> <http://www.kho.fi/21860.htm> (29.11.2010)

Vuosangan laajin, noin yhden kilometrin levyinen tykistön tuliasema-alue sijaitsee Ukonaholla rajautuen välittömästi Hevoshuuhdinpuro ja Honkivaaran Natura 2000 -alueeseen sen eteläreunalla. Ukonahosta tykeillä ammuttaessa on ampumasuunta aina Natura-alueen yli pohjoiseen. Vuosangan ympäristömeluselvityksestä<sup>2</sup> (ks. muun muassa sen taulukko 4 ja liite E) ilmenee, että Ukonahon tuliasemasta ammuttavien laukausten aiheuttama melu voi nousta kyseisellä Natura-alueella enimmillään tasolle noin 170 dB LC<sub>Peak</sub>. Puolustusvoimien arviointiohjeessa<sup>3</sup> on esitetty LC<sub>Peak</sub> -tason olevan raskaille aseille 100 metrin etäisyydellä tyypillisesti 150-160 dB (siis vaihteluvälin sisällä korkeampikin), jolloin ei vielä kranaatin lentomelua ole otettu huomioon.

Ukonahosta ammuttavat tykistökranaatit lentävät Hevoshuuhdinpuro ja Honkivaaran Natura 2000 -alueen päällä alimmillaan noin 100-200 metrin korkeudessa. Kyläyhdistyksen käsityksen mukaan ei ole poissuljettua, että Ukonahosta ammuttaessa kranaatin lähtönopeus ylittää äänennopeuden.<sup>4</sup> Siinäkin tapauksessa, että äänennopeus ei ylittyisi, ylittää jokaisen Ukonahon tuliasemasta raskaalla tykillä ammutun laukauksen aiheuttama melu ihmiselle kuulovaurion aiheuttavan tason Hevoshuuhdinpuro ja Honkivaaran Natura 2000 -alueella. Pellinkankaan Natura 2000 -alueelle kohdistuu yliaänipamaus ammuttaessa Hamaravaaran tuliasema-alueelta, josta enimmillään noin 12 kilometrin päähän lähtevä kranaatti lentää fysiikan lakien mukaisesti vielä Hevoshuuhdinpuro ja Honkivaaran Natura 2000 -alueen päällä tai sitä lähestyessään ääntä nopeammin aiheuttaen sillekin kohdistuvan yliaänipamauksen.

Ainakin siinä tapauksessa, että Hevoshuuhdinpuro ja Honkivaaran Natura 2000 -alueen suojelevarvoihin sisältyvien eläinlajien kuulovauriokynnys ei olisi suuntaa-antavasti vähintään jopa noin 100-1000 -kertainen sosiaali- ja terveysministeriön antaman asumisterveysohjeen mukaan ihmiselle kuulovaurion aiheuttavaan 140 dB LC<sub>Peak</sub> -tason ylittävään tasoon verrattuna, on pidettävä selvänä, että kyseisellä Natura-alueella ammunnan alkaessa oleskelevat eläimet saavat kuulovaurion jo ensimmäisen tykinlaukauksen aiheuttamasta melusta. Mikäli alueelle jäisi eläimiä ammunnan jatkuessa, altistuisivat ne kasautuville meluvaikutuksille.

Kainuun maakuntakaavan 2020 kaavaselostukseen sisältyvässä Natura-arvioinnin tarveharkinnassa on esitetty muun muassa seuraava joko perustavaa laatua olevaa

---

<sup>2</sup> [http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads\\_files/Aluidenkaytto/Akukon\\_073069\\_1\\_1\\_Vuosanka\\_ampuma\\_ja\\_harjoitusalue\\_Meluselvitys\\_liitteineen.pdf](http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/Akukon_073069_1_1_Vuosanka_ampuma_ja_harjoitusalue_Meluselvitys_liitteineen.pdf)

<sup>3</sup> *Puolustusvoimat*, Raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun arviointi, Ohje, 2005

<sup>4</sup> Vuosangassa Puolustusvoimien käyttämää järeintä tykkiä, kanuunaa 155 K vastaavalle USA:n armeijan käyttämälle aseelle 'M114 155 mm Howitzer' on annettu lähtönopeudeksi 563 m/s ja kantamaksi 14 600 m. [http://en.wikipedia.org/wiki/M114\\_155\\_mm\\_howitzer](http://en.wikipedia.org/wiki/M114_155_mm_howitzer) (17.2.2012)

Näinollen Pellinkankaan tuliasemasta 12 000 metrin päähän ammuttaessa on tykistökranaatin lähtönopeuden ylittävä äänen nopeus huomattavasti.

Maksimikantama tietyllä lähtönopeudella voidaan saavuttaa vain yhdellä optimaalisella lähtökulmalla, jollaisen käyttömahdollisuus on Vuosangan olosuhteissa ilmeisesti epätodennäköistä.

Ukonahon tuliasemasta voidaan ampua useisiin maalialueen maaleihin, joiden suurin etäisyys tuliasemasta on noin 7 500 metriä. Ei ole poissuljettua, että myös Ukonahosta ammuttaessa joudutaan käyttämään tai valitaan käytettäväksi lähtökulmia, joilla lähtönopeuden, eli käytännössä nopeuden Natura 2000 -alueen päällä, on oltava suurempi kuin äänennopeus.

asiantuntemattomuutta ilmentävä tai tahallista ja vakavaa välinpitämättömyyttä tai vääristelyä osoittava päätelmä: "Molemmat Natura-alueet ovat jo nykyisellään alttiina ampuma- ja harjoitusalueella käytettävien raskaiden aseiden ja räjähteiden meluvaikutuksille sekä ovat ammustojen aikaisia vaara-alueita. Meluhaitat ajoittuvat pääosin loppukevääseen ja loppusyksyyn. Toiminnasta ei kuitenkaan aiheudu alueelle päästöjä, eikä muutoksia kasvipeitteeseen tai vesistöihin."

On selvää, että ammuttaessa tykeillä miltä tahansa nykyisellä Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella sijaitsevalta tai vaihemaakuntakaavan alueelle suunnitellulta tulasema-alueelta aiheutuu yhdelle tai useammalle Natura 2000 -alueelle melua, joka on ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu päästö.

Vaihemaakuntakaavasta tai siihen liittyvistä kaava-asiakirjoista ei ilmene, että vaihemaakuntakaavassa olisi otettu huomioon jokihelmisimpukan mahdollinen säilyminen ja esiintyminen Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen ja sen lähistön vesistöissä eikä että jokihelmisimpukan ja kyseisissä vesistöissä elävän purotaimenen elinolosuhteita heikentävät meluvaikutukset voivat olla merkittäviä<sup>5</sup>. Valituksessa asian yhteydessä viitattu Lauttajoen vesistö levittäytyy suurimmaksi osaksi nykyiselle Vuosangan maalialueelle sijaiten muilta osin vaihemaakuntakaavan alueella (Liite 1).

Vaihemaakuntakaavaan liittyvässä kaavaselostuksessa esitetään: "Tekemiensä havaintojen perusteella RKTL pitää todennäköisenä, että harjoitusammunnat voivat ainakin jossain määrin häiritä metsäpeuraa ja vaikuttaa sen elinympäristön käyttöön. RKTL:n mukaan metsäpeuralle ampuma-alueesta ja sen laajennuksesta aiheutuva haitta ei sinällään todennäköisesti ratkaisevasti vaaranna Kainuun metsäpeuran tulevaisuutta." On selvää, että vaikka pitäisi paikkansakin, että ampuma-alueesta ja sen laajennuksesta aiheutuva haitta ei "sinällään", tai "todennäköisesti", tai "ratkaisevasti" vaarantaisi Kainuun metsäpeuran tulevaisuutta, ei väitteellä voida poissulkea merkittävien heikentävien vaikutusten aiheutumista arvioituna objektiivisten seikkojen perusteella seikat mainiten. Lauseesta ilmenevä epävarmuus osaltaan merkitsee, että Natura-arvioinnit on tehtävä.

Kyläyhdistys korostaa, että Euroopan komission mukaan aluekohtaisesti suotuisan suojelun tason säilyttämistä on arvioitava niiden alkuperäisten olosuhteiden perusteella, jotka on ilmoitettu Natura 2000 -tietolomakkeilla, kun aluetta ehdotettiin valittavaksi tai muodostettavaksi, ottaen huomioon alueen vaikutus verkoston ekologiseen yhtenäisyyteen. Tässä menettelyssä on noudatettava dynaamista tulkintaa ottaen huomioon luontotyyppin tai lajin suojelun tason kehittyminen.<sup>6</sup>

Metsäpeuran suojelun tason säilyttämistä on arvioitava alkuperäisten olosuhteiden perusteella. Niiden mukainen metsäpeuran Kainuun osakanta oli noin 1500 yksilön kokoinen. Viimeisimmän, keväällä 2012 suoritetun lentolaskennan mukaan määrä oli 840 eläintä suunnan oltua lähes keskeytyksettä aleneva vuodesta 2000 lähtien. Ei voida poissulkea, että tykistön ampumatoiminta Vuosangassa olisi vaikuttanut kannan pientymiseen merkittävässä määrin (Liite 2). Alkuperäisissä olosuhteissa on Kainuun osakanta ollut geneettisesti

<sup>5</sup> [http://science.leidenuniv.nl/index.php/ibl/newsitem/may\\_2010\\_fish\\_sounds\\_and\\_anthropogenic\\_noise/](http://science.leidenuniv.nl/index.php/ibl/newsitem/may_2010_fish_sounds_and_anthropogenic_noise/) (18.11.2012)

<sup>6</sup> *Euroopan komissio*, Natura 2000 -alueiden suojelu ja käyttö – Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan säännökset, Luxemburg: Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, 2000, ISBN 92-828-9141-0 [http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision\\_of\\_art6\\_fi.pdf](http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_fi.pdf) (18.11.2012).

monimuotoinen ja on sitä edelleen. Suomenselän osakanta on lisääntynyt muutamasta yksilöstä ollen sisäsiittoinen ja näinollen kelvoton huomioonotettavaksi arvioitaessa lajin suojelun tason säilyttämistä alkuperäisten olosuhteiden perusteella. Mikäli vuoden 2012 lentolaskennassa saatua Kainuun osakannan yksilömäärän hienoista (n. 4 %) nousua kahden edellisvuoden tasolta pyrittäisiin pitämään merkityksellisenä, tulee ottaa huomioon, että uusien laskenta oli erityisen huolellinen, sen aikana peurat oleskelivat helposti löydettävissä erityisen suppealla alueella ja Vuosangan tykistöammunnat oli keskeytetty edellisenä keväänä.

Luonnonsuojelulain 65 §:n 1 momenttia vaihemaakuntakaavan valmistelussa tulkittaessa ei ole noudatettu muun muassa vuosikirjapäätöksestä KHO:2006:101 ilmenevää oikeuskäytäntöä. Siinä todetaan, että "kysymys siitä, onko puheena olevalla hankkeella yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittäviä vaikutuksia Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena SCI-alueena tai lintudirektiivin mukaisena SPA-alueena sisällytettyjen alueiden luonnonarvoihin, ratkaistaan luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n nojalla ottaen huomioon luontodirektiivin 6 artiklan säännökset ja sitä koskeva Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö" ja jatketaan, että "Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut [...] [C-127/02 Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee] tuomiossaan, että kun suunnitelma tai hanke, jolla on vaikutusta kyseiseen alueeseen, [...] saattaa vaarantaa kyseessä olevan alueen suojelutavoitteet, sitä on välttämättä pidettävä sellaisena, että se voi vaikuttaa merkittävästi tähän alueeseen."

Luontodirektiivin (direktiivi 92/43/ETY) 6 artiklan 4 kohdan soveltamista koskevan komission ohjekäsikirjan<sup>7</sup> sivulla 4 esitetään: "Yhteisöjen tuomioistuin on näiltä osin todennut asiassa C-127/02 *Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging*<sup>8</sup> ja vahvistanut asiassa C-6/04 *komissio v. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta*<sup>9</sup>, että luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukainen vaatimus suunnitelman tai hankkeen vaikutusten asianmukaisesta arvioinnista edellyttää sitä, että on olemassa todennäköisyys tai vaara siitä, että suunnitelma tai hanke vaikuttaa kyseiseen alueeseen merkittävästi. Kun otetaan erityisesti huomioon ennalta varautumisen periaate, tällainen vaara on olemassa, koska objektiivisten seikkojen perusteella ei voida sulkea pois sitä, että kyseinen suunnitelma tai hanke vaikuttaa merkittävästi kyseessä olevaan alueeseen."

Samalla ohjeasiakirjan sivulla esitetään: "Edellä mainittua lähestymistapaa noudatetaan myös yhteisöjen tuomioistuimen 26. lokakuuta 2006 asiassa C-239/04 antamassa tuomiossa<sup>10</sup>, jossa käsitellään moottoritien rakentamishanketta Portugalissa. Siinä todetaan, että hankkeen hyväksymishetkellä ei saa olla olemassa mitään tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä siitä, että kyseessä olevan alueen koskemattomuuden kannalta haitallisia vaikutuksia ei aiheudu."

Kyläyhdistys viittaa tässä asiassa lisäksi Yhteisöjen tuomioistuimen asiaan C-304/05, 20.9.2007.

<sup>7</sup> *Euroopan komissio*, ohje, "Käsitteiden vaihtoehtoiset ratkaisut, erittäin tärkeät yleisen edun kannalta pakottavat syyt, korvaavat toimenpiteet, yhtenäinen yleinen kokonaisuus, komission lausunto selkiyttäminen", tammikuu 2007, [http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance\\_art6\\_4\\_fi.pdf](http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_fi.pdf) (16.12.2012)

<sup>8</sup> Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 7. syyskuuta 2004 asiassa C-127/02, 57 ja 61 kohta.

<sup>9</sup> Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 20. lokakuuta 2005 asiassa C-6/04, 54 kohta.

<sup>10</sup> Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 26. lokakuuta 2006, komissio vastaan Portugali (asia C-239/04, 24 kohta).

Edellä viitatussa komission ohjekäsikirjassa<sup>11</sup> esitetään, että luontodirektiivin 6 artiklan 4 kohdassa kehoitetaan "säilyttämään" Natura 2000:n yleisen kokonaisuuden yhtenäisyys. Näin ollen direktiivissä katsotaan, että "alkuperäinen" verkosto on ollut yhtenäinen. Jos poikkeusjärjestelyä sovelletaan, tilanne on korjattava niin, että yhtenäisyys palautuu täysin.

Vuosangan seudun Natura 2000 -alueille kohdistuvia yhteisvaikutuksia arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon vaikutusten kasautuminen. Suunnitelmien tai hankkeiden arviointimenettelyillä pitää voida taata, että kaikki alueen koskemattomuuteen ja verkoston yleisen kokonaisuuden yhtenäisyyteen vaikuttavat tekijät on otettu täysimääräisesti huomioon sekä perusedellytyksiä määriteltäessä että myöhemmissä vaiheissa, joissa määritellään mahdollisia vaikutuksia, lieventäviä toimenpiteitä ja jäljelle jääviä vaikutuksia. Arvioinnissa on tarkasteltava kaikkia niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat alueen koskemattomuuteen ja verkoston yleisen kokonaisuuden yhtenäisyyteen, sellaisina kuin ne on määritelty alueen suojelutavoitteissa ja tietolomakkeessa, ja sen on perustuttava alan parhaaseen saatavilla olevaan tieteelliseen tuntemukseen. Vaihemaakuntakaava-asiakirjoista ei ilmene, että yhteisvaikutuksia ja niiden kasautumista olisi otettu kaavassa huomioon tarpeellisella tavalla.

Vaihemaakuntakaavasta ei ilmene, että siinä olisi otettu tarpeellisella tavalla huomioon sen vaikutus Vuosangan Natura 2000 -alueiden ja muiden alueen suojelualueiden ekologiisiin yhteyksiin. Vuosangan seudun ekologinen verkosto on jo nyt pirstaleinen, yhteyksien koostuessa tyypillisesti noin 1-10 hehtaarin laajuisista erillisistä alueista vierekkäisten välisen etäisyyden ollessa jopa noin 750 metriä. Näiden askelkiviksi riittämättömien alueiden väliset ja niitä ympäröineet vanhan metsän alueet on Metsähallitus suurelta osalta hakannut viimeisten runsaan kymmenen vuoden aikana. Osaltaan yhteyksiä estävät ja heikentävät alueiden lähistölle ja välille sijoitetut tykistön tuliasema-alueet. Vaihemaakuntakaavan toteutuessa rakennettava tiestö ja lisääntyvä toiminta vahvistaisivat heikentymistä.

Uutena tietona tuodaan esille valituksen kohtaan 7.2. liittyen, että Metsähallitus on rakentanut tai rakennuttanut mahdollisesti vuonna 2011 tieyhteyden Paljakkavaarasta Kuppiahon kautta Lakkakankaalle ja näinollen pääsyn lännestäkin Pellinkankaalle. Tämä tieyhteys on omiaan edelleen lisäämään Pellinkankaan Natura 2000 -alueen läpiajoliikennettä<sup>12</sup>, minkä huomioon ottamista ei ilmene vaihemaakuntakaavaan liittyvässä kaavaselostuksessa esitetystä Natura-arviointien tarveharkinnoista.

Vastineessa esitetään, että tärkeän osan Sito Oy:n suorittamaa vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointitehtävää olisivat muodostaneet asukkaille ja yhdistyksille 23.4.2009 ja 24.4.2009 järjestetyt ryhmähaastattelut sekä niiden analysointi. Mainituissa 23.4.2009 järjestetyssä ryhmähaastattelussa, johon kyläyhdistys on osallistunut, ja myöhemmin on tullut esille olennaisia Vuosangan ympäristömeluselvityksen suorittajien esteellisyyttä osoittavia seikkoja, jotka olisivat kyläyhdistyksen käsityksen mukaan edellyttäneet Sito Oy:n sulkemista

<sup>11</sup> Euroopan komissio, ohje, "Käsitteiden vaihtoehtoiset ratkaisut, erittäin tärkeät yleisen edun kannalta pakottavat syyt, korvaavat toimenpiteet, yhtenäinen yleinen kokonaisuus, komission lausunto selkiyttäminen", tammikuu 2007, [http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance\\_art6\\_4\\_fi.pdf](http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_fi.pdf) (14.9.2010).

<sup>12</sup> <http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/osoitehaku.html?map.x=309&map.y=270&e=592213&n=7133672&scale=40000&tool=siirra&styles=normal&lang=fi&tool=siirra&lang=fi> (18.11.2012).  
Pienempimittakaavaisessa kartassa ei uudempaa tieyhteyttä ole vielä esitetty: <http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/osoitehaku.html?e=592303&n=7133972&scale=80000&tool=siirra&width=600&height=600&lang=fi> (18.11.2012).

kuntayhtymän tarjouspyyntöön 91/2008 saatujen tarjousten vertailusta.

Julkisista hankinnoista annetun lain (hankintalaki, 348/2007) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu avoimuusperiaate perustuu yleisesti tunnustettuihin hallinnon avoimuutta koskeviin vaatimuksiin, joista on säädetty muun muassa hallintolaissa (434/2003) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Vaihemaakuntakaavan valmistelussa tehtävien tutkimus- ja selvityshankintojen on oltava avoimia myös osallisten suuntaan.

Hallintolain 6 §:ssä tarkoitettu viranomaisen toimien puolueettomuus ja toimille asetettu vaatimus suojella oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia ja vaatimus huolehtia osallisten oikeusturvasta ovat velvoittaneet kuntayhtymää huolehtimaan, että sen ulkopuolisilta tahoilta hankkimiin lähtöaineistoihin perustuvia vaihemaakuntakaavan vaikutusarviointeja tekemään tulevat asiantuntijat olisivat olleet riippumattomia lähtöaineiston laatineista osapuolista. Näin olisi tullut menetellä erityisesti Vuosangan meluvaikutusten arvioinnissa, koska siinä on lähtöaineistona käytetty Vuosangan ympäristömeluselvitystä, jonka tulosten luotettavuus on erityisen huono. Hankintalain 52 §:n mukaan tarjoajan soveltuvuus, siis myös mahdolliset epäsovitavuudet, on arvioitava ennen tarjousten vertailua.

Sito Oy:n laatimassa raportissa (kuntayhtymä, julkaisu B:17, 2009, "Siton raportti") ja vaihemaakuntakaavassa esitetty Vuosangan melualue on erittäin merkityksellinen yläviekiläisten kannalta. Erityisesti niin tulisi olemaan, mikäli Vuosangan laajentaminen sen mukaisesti toteutuisi.

Sito Oy:n 11.12.2008 päiväystä tarjouksesta kuntayhtymälle (tarjouksen sivut 1, 2, 4-5 ja työohjelman sivu 1) ilmenee, että Siton raporttiin sisältyvästä meluvaikutusten arvioinnista vastannut ja kyseisen konsulttisopimuksen toisena allekirjoittanut akustikko JK on osallistunut Akukon Oy:ssä Vuosangan ympäristömeluselvityksen<sup>13</sup> tekemiseen Puolustusvoimille vuosina 2007-2008. JK:n Akukon- ja Vuosanka-tausta on esitetty tarjouksessa selvästi sen "valttikorttina". Vuosangan ympäristömeluselvityksestä puolestaan ilmenee, että yhtenä sen kolmesta yhdyshenkilöstä Puolustusvoimissa on toiminut Pohjois-Suomen Huoltorykmentin ympäristöinsinööri SS, eittämättä osaltaan ohjaten siinä tehtävässään JK:n työtä. Noin puoli vuotta myöhemmin, syyskuussa 2008, on SS aloittanut toimimisen Puolustusvoimien nimittämänä jäsenenä vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnin työryhmässä, jossa on ollut muun muassa käynnistämässä vaikutusten arviointityötä, kartoittamassa lähtötietoja ja olemassa olevia selvityksiä, myös ohjaamaansa Vuosangan ympäristömeluselvitystä. Kyläyhdistyksen käsityksen mukaan SS on työryhmän jäsenistä ainoa, joka saattaa ymmärtää raskaiden aseiden ampumamelua ja sen vaikutuksia merkityksellisessä määrin. Sito Oy:n tultua valituksi kuntayhtymän konsultiksi ohjasi SS vuonna 2009 JK:n ja Sito Oy:n suorittamaa vaihemaakuntakaavan meluvaikutusten arviointia.

Kuntayhtymä on tullut tietoiseksi JK:n työtaustasta ja hankintalain 52 §:ssä tarkoitettua soveltumattomuudesta Vuosangan ympäristömeluselvityksen arviointiin viimeistään heti Sito Oy:n kyseisen tarjouksen avattuaan. Kyläyhdistyksen käsityksen mukaan on kuntayhtymän tullut samalla havaita, että tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu ei ollut mahdollista poissulkematta Sito Oy:tä tarjouskilpailusta. Lisäksi kuntayhtymä on saanut tiedon kyseisestä poissulkemisen perusteesta kyläyhdistykseltä 30.9.2009 sähköpostilla. Siinä kyläyhdistys on

<sup>13</sup> [http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads\\_files/Aluidenkaytto/Akukon\\_073069\\_1\\_1\\_Vuosanka\\_ampuma\\_ja\\_harjoitusalue\\_Meluselvitys\\_liitteinen.pdf](http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/Akukon_073069_1_1_Vuosanka_ampuma_ja_harjoitusalue_Meluselvitys_liitteinen.pdf) (6.5.2011).

vaatinut kuntayhtymää toimittamaan poissulkemisperustetta koskeneen vaatimuksensa välittömästi kaikille vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnin työryhmän jäsenille, mistä toimittamisesta kyläyhdistys pyysi saada tiedon sitä kuitenkaan saamatta. Tuossa vaiheessa oli Siton raportti vielä valmisteilla.

Kyläyhdistyksen tekemästä valituksesta osaltaan ilmenee, että Vuosangan ympäristömeluselvitys perustuu merkittävältä osin puutteellisiin ja virheellisiin lähtötietoihin. Kyläyhdistyksen käsityksen mukaan on otettava huomioon mahdollisuus, että puutteet, virheet ja niiden huomattava merkitys ovat olleet työtä tehtäessä Vuosangan ympäristömeluselvityksen tekijöillä ja työn valvojilla tiedossa. JK:n osallistuminen sellaisen selvityksen tekemiseen ja myöhempi hänen suorittamansa saman selvityksen tulosten arviointi melualueen esittämiseksi vaihemaakuntakaavassa mahdollisesti rankkoja oikeudellisia vaikutuksia yläviexsiläisille aiheuttavasti ovat kestävämmäxi ristiriidassa.

JK:n kyseinen riippuvuus ja hankintalain 2 §:n 1 momentin vastainen tarjoajien kohtelu ovat rinnastettavissa KHO:n vuosikirjaratkaisussa KHO:2003:74<sup>14</sup> käsillä olleeseen tapaukseen, joka koskee Tiehallinnon suorittamaa Oy VR-Rata Ab -yhtiön poissulkemista tarjouskilpailusta.

JK:n työ ei ole ollut hänen aikaisemmin Akukon Oy:ssä suorittamansa työn jatkoselvitystä. Hänen osaksi tekemä Vuosangan ympäristömeluselvitys on tehty Puolustusvoimille tämän toimeksiannosta, kun taas vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa on JK suorittanut osin itsensä aikaisemmin tekemän ja Puolustusvoimien, vaihemaakuntakaavan keskeisen osallisen, kuntayhtymälle arvioitavaksi toimittaman suunnitelman arviointia ja nähtävästi arviointinsa tuloksena ottanut suunnitelmassa esitettyjä tai niihin nojaavia tuloksia käyttöön esitettäväksi Siton raportissa.

JK:n riippuvuuteen sai kyläyhdistys ensituntuman edellä viitatussa 23.4.2009 Vuokatissa järjestetyssä haastattelutilaisuudessa. JK jätti tilaisuudessa vastaamatta nimenomaiseen kyläyhdistyksen edustajan esittämään kysymykseen koskien JK:n asemaa ja riippumattomuutta arvioida arvostetun Akukon Oy:n tekemää Vuosangan ympäristömeluselvitystä. Kyläyhdistys ei vielä tuolloin tiennyt JK:n olleen Akukon Oy:n palveluksessa, saati että olisi tiennyt JK:n olleen itse alunperin tekemässä nyt kuntayhtymälle arvioitavanaan ollutta selvitystä. Kysymystä tai mainintaa vastauksen antamatta jättämisestä ei ole esitetty tilaisuudesta laaditussa Sito Oy:n muistiossa<sup>15</sup>, johon pikkuasiatkin näytetään muuten kirjatun.

Vastineessa tuodaan esille kuntayhtymän 19.10.2009 päivätty lausuntopyyntö Pohjois-Suomen Sotilasläänin Esikunnalle ja pyynnön johdosta tämän 3.11.2009 antama lausunto MF36863<sup>16</sup>. Niiden osalta viitataan valituksessa esitettyyn tarkasteluun.

Valitusasiassa annetussa sosiaali- ja terveysministeriön lausunnossa STM/1908/2012 viitataan Uudenmaan ELY-keskuksen antamaan lausuntoon (Dnro UUDELY/191/07.00/2010) (Liite 3) ja todetaan, että ELY-keskuksen lausunnon mukaan meluselvitykset olisivat maakuntakaavoituksen tarkkuustasolle riittäviä, joskin tarkentavia meluselvityksiä esitettiin

<sup>14</sup> <http://www.kho.fi/paatokset/22158.htm> (18.11.2012).

<sup>15</sup> [http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads\\_files/Aluidenkaytto/Kainuun\\_1\\_vaihekaava\\_ryhmahaastattelumuistioid.pdf](http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/Kainuun_1_vaihekaava_ryhmahaastattelumuistioid.pdf) (18.11.2012).

<sup>16</sup> [http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads\\_files/Aluidenkaytto/9\\_PSSLE\\_lausunto\\_vaihtoehtoista\\_ampuma\\_ja\\_harjoitusalueista.pdf](http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluidenkaytto/9_PSSLE_lausunto_vaihtoehtoista_ampuma_ja_harjoitusalueista.pdf) (18.11.2012).

tehtäväksi.

Kyläyhdistys esittää vastaselityksessään valitusta täydentäviä lisätietoja osaltaan osoittamaan Vuosangan ympäristömeluselvityksen, Uudenmaan ELY-keskuksen edellä viitatus lausunnon ja niihin perustuvien arvioiden epäluotettavuutta. On ilmeistä, että niin Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto kuin muutkin asiassa esitetyt Vuosangan ympäristömeluselvitykseen perustuvat arviot perustuvat luottamukseen alalla tunnetun ja arvostetun konsultin tekemässä selvityksessä esitettyihin tuloksiin. On katsottava, että arviot eivät perustu virallisperiaatteen riittävään noudattamiseen, kuten Vuosangan ympäristömeluselvityksen perusteina olevien seikkojen, epävarmuuksien, virheellisyyksien ja jopa tarkoitukselliseksi katsottavien vääristymien selvittämiseen, erityisesti koskien Vuosangan ympäristömeluselvityksessä suoritettua melumallinnuksen lähtöarvojen epäluotettavuutta. Asiaa valottavat valituksessa ja vastaselityksessä esitettyjen tietojen lisäksi muun muassa liitteistä 4, 5 ja 6 ilmenevät tiedot. Vaihemaakuntakaavassa esitetyn melualueen perusteisiin kasautunut epäluotettavuus ei ole poistunut Vuosangan seudulla suoritetuilla tarkistusmittauksilla. Muun muassa mittaustulosten vaihteluväli on siihen Ampumaratatyöryhmän mietinnöstä ilmenevästi aivan liian suuri (Liite 7).

STM:n lausunnossa esille tuodun yleiset ja hyvin perustellut näkökohdat melun haitallisten vaikutusten huomioon ottamisen kehittämiseksi osaltaan kumoavat samassa lausunnossa esitetyn, nähtävästi molempiin edellä mainittuihin asiakirjoihin ja kyseiseen kaavaselostukseen perustuvan, mutta muuten perustelemattoman, näkemyksen, että vaihemaakuntakaava olisi valmisteltu asianmukaisesti nykyisten säännösten ja ohjeiden mukaisesti. STM:n lausunnossa esitetään muun muassa, että ampumatoimintaa ei harjoitettaisi yöllä. Yläviiksiläiset ovat voineet toistuvasti todeta kokemuseräisesti, että ampumatoimintaa harjoitetaan Vuosangassa sekä yöllä (klo 22-7), että muinakin poikkeavina aikoina.

Mainitussa STM:n lausunnossa todetaan, että teollisuusmelumalleissa ei ole mukana ilmassa liikkuvan ammuksen lentoäänien laskentaa lainkaan. Vuosangan ympäristömeluselvityksessä ei ole otettu huomioon kokonaismelua lisäävää kranaatin lentomelua eikä sitä ole otettu huomioon myöskään muissa vaihemaakuntakaavassa osoitetun melualueen perusteina oleviin selvityksiin sisältyvissä melutasoarvoissa. Tästä aiheutuu sekä Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella ja vaihemaakuntakaavan alueen lähistöllä sijaitsevien Natura 2000 -alueiden kohdalla toteutuviin että asutuksen päällä vaihemaakuntakaavassa esitettyihin melutasoihin merkittävää epävarmuutta.

Samassa STM:n lausunnossa todetaan, että Suomessa lasketaan ampumaratojen melualueita yksinomaan tanskalaista teollisuusmelumallia käyttäen ja että syynä lienee se, että kaupalliset melumalliohjelmistot eivät sisällä erityisesti ampumamelun tai impulssimaisten äänien melumalleja ja että mallin laatijat ilmoittavat, että malli on tarkoitettu tapauksiin, joissa äänen etenemismatka on enintään 0,5-1 km ja että mallin alin laskentataajuus on 63 Hz oktaavikaista (vrt. liite 4, kuva 7). Raskaiden aseiden ampumamelu on erittäin impulssimaista, se kantaa useiden kymmenien kilometrien etäisyydelle ja pisimmälle leviävä melu on erityisen matalataajuisia.

On nähtävästi katsottava, että Vuosangan ympäristömeluselvitykseen perustuva vaihemaakuntakaavassa esitetty melualue on kaupallisten etujen vuoksi määritetty tapaukseen soveltumattomalla mallilla. Ilmeisesti olisi olemassa tapaukseen paremminkin soveltuvia malleja, mihin viittaavat esimerkiksi tiedot, jotka on annettu US Army Corps of Engineers'in



internetsivustolla:

<http://www.cecer.army.mil/td/tips/product/details.cfm?ID=606>

Perustuslaissa turvattuja yläviieksiläisten perusoikeuksia ei voida loukata eikä muun muassa Natura-säädöksiä rikkoa ainakaan konsultin kaupallisten, kokonaisuuden kannalta vieläpä sangen vähäisten, etujen turvaamiseksi.

Mitä tulee Kainuun ELY-keskuksen valitusasiassa 28.6.2012 antamaan suurelta osin perusteettomaan lausuntoon, esittää kyläyhdistys, että ympäristöministeriö selvittää ELY-keskuksen toiminnan vaihemaakuntakaavan valmisteluun osallistumisen osalta. On katsottava, että Kainuun ELY-keskus on saanut riittävät tiedot voidakseen todeta seitsemää Natura 2000 -aluetta koskevan Natura-arviointivelvollisuuden syntyneen jo vuosia sitten ja vastaansanomattomasti viimeistään 9.11.2009. On huomionarvoista, että ELY-keskus on ollut ajantasaisesti tietoinen Sito Oy:n raportissa ehdollisena esitetyn Natura-arviointivelvollisuuden muuttumisesta ehdottomaksi viimeistään tuolloin. Kainuun ELY-keskuksen luonnonsuojeluvastaava, ylitarkastaja JS on toiminut syyskuusta 2008 lähtien vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi -työryhmässä Kainuun ELY-keskuksen (Kainuun ympäristökeskuksen) nimeämänä jäsenenä. Työryhmän tehtävänä on ollut ohjata ja seurata muun muassa Sito Oy:n suorittamaa vaikutustenarviointityötä. Natura 2000 -alueiden suojeluarvojen heikentymisen ollessa selvästikin vähäistä merkittävämpää ei Kainuun ELY-keskuksen olisi tullut jättää kysymystä kyseisten arviointivelvollisuuksien syntymisestä toisen viranomaisen myöhemmin ratkaistavaksi, ehkä vasta vuosien kuluttua.

Talvivaaran kaivokseen liittyvien ajankohtaisten ongelmien yhteydessä on muun muassa ympäristöministeriön taholta todettu julkisuudessa, että Kainuun ELY-keskuksella ei ole ollut riittäviä valvontaresursseja. Asia pyydetään ottamaan huomioon erityisesti osaamisen osalta tarkasteltaessa valitusasiassa annettuja ja siihen liittyviä Kainuun ELY-keskuksen lausuntoja ja muita kannanottoja.

Kansainvälisessä Biologista monimuotoisuutta koskevassa yleissopimuksessa (SopS 78/1994, Rion sopimus) todetaan varovaisuusperiaatteesta: ”Biologisen monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviön uhatessa varmistettujen tieteellisten todisteiden puuttumista ei tulisi käyttää syynä uhan torjumiseen tai sen vaikutusten vähentämiseen tähtäävien toimien lykkäämiseen.” Kun Natura-arviointien tekemiseen velvoittavat seikat olivat tulleet Kainuun ELY-keskuksen tietoon, ja kun Vuosangan Natura 2000 -alueiden suojeluarvojen heikentymistä on selvästikin pidettävä vähäistä merkittävämpänä, olisi ELY-keskuksen tullut luonnonsuojelun valvontaviranomaisena jo omastakin aloitteestaan ryhtyä hallintopakomenettelyyn ja velvoittaa kuntayhtymä keskeyttämään vaihemaakuntakaavan suunnittelu ja valmistelu. Muun muassa sitä koskeva hallintopakkoasia on nyttemmin vireillä KHO:ssa kyläyhdistyksen toimesta. Ympäristöoikeus -teoksessa<sup>17</sup> esitetään, että asian vireilletulo ei ole sidottu luonnonarvojen heikentymisen asteeseen, vaan valvontaviranomaisella on suorastaan velvollisuus käyttää hallintopakkoa kaikkien havaittujen lainvastaisuuksien oikaisemiseksi.

Kainuun ELY-keskus tietää kyläyhdistyksen käsityksen mukaan varsin hyvin, että se ei tiedä riittävän hyvin Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen selvilläolovelvollisia eikä toiminnanharjoittajia, vaikka on antanut jo useita alueen toimintoja ja vaikutuksia koskevia päätöksiä ja myöntänyt kaksi valituksenalaisena olevaa ympäristölupaa. Kyläyhdistys on vaatinut saada tietää nämä selvilläolovelvolliset ja toiminnanharjoittajat jo useiden vuosien

<sup>17</sup> Kuusiniemi Kari - Ekroos Ari - Kumpula Anne - Vihervuori Pekka: Ympäristöoikeus, Juva 2001, sivu 1070

ajan muun muassa useissa Puolustusvoimien koolle kutsumissa ns. Vuosangan yhteistyöryhmän kokouksissa, joihin niin ELY-keskuksen kuin kuntayhtymänkin asianomaiset tahot ovat osallistuneet, onnistumatta siinä. Kun ELY-keskus ei pysty yksilöintiin, on selvää, ettei kuntayhtymäkään siihen kykene. On katsottava, ettei vaihemaakuntakaava perustu riittäviin selvityksiin vaikutusten aiheuttajista ja vaikutuksia aiheuttavista toiminnoista.

Lisäksi kyläyhdistys viittaa 14.5.2010 kuntayhtymälle sähköpostitse tekemäänsä ja samalla ympäristöministeriölle tiedoksi lähettämäänsä vireillepanoon, Vuosangan kansallispuiston perustamiseksi 20.8.2012 ympäristöministeriölle tekemäänsä aloitteeseen ja samana päivänä ympäristöministerille ja ministeriön kansliapäällikölle sähköpostitse lähettämäänsä kirjoitukseen. Kyläyhdistys viittaa myös esittämiinsä seikkoihin KHO:ssa vireillä olevassa asiassa Dnro: 2822/1/11, jossa se vaatii valtioneuvoston antaman Kainuun maakuntakaavan 2020 vahvistuspäätöksen purkua.

Valituksessaan ja edempänä esitettyjen seikkojen ja perustelujen lisäksi viittaa kyläyhdistys seikkoihin ja perusteluihin, jotka on esitetty samassa ministeriön asiassa Hannu Lipposen, Ylä-Vieksi, tekemässä valituksessa ja antamassa vastaselityksessä.

Vastineessa ja asiassa esitetyissä lausunnoissa ei ole esitetty mitään, minkä perusteella vaihemaakuntakaavan vahvistamiskynnys voitaisiin ylittää. Vastaselityksessä esitetyt seikat ja perusteet, useiden lausunnoissa esitettyjen ohella, sen sijaan tukevat valituksessa esitettyä vaatimusta jättää kaava vahvistamatta.

Kainuun maakuntavaltuusto on laiminlyönyt vaihemaakuntakaavan hyväksyjän velvollisuudet valituksesta ja tästä vastaselityksestä ilmenevillä tavoilla. Ottaen huomioon, että kyse on viranomaisen selvästä virheestä, on pidettävä HLL 74 §:ssä tarkoitettu tavoin kohtuuttomana, että kyläyhdistyksen tulisi pitää tästä valituksesta aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja (yhteensä 500,00 euroa) vahinkonaan. Siksi oikeudenkäyntikulut tulee määrätä kuntayhtymän korvattavaksi laillisine korkoineen.

Ylä-Vieksillä 20.11.2012

Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry

Eeva Kyllönen, puheenjohtaja  
Timo Niskanen, varapuheenjohtaja  
Pekka Pääkkönen, hallituksen jäsen

Liitteet

Liite1\_VuosanganMelu\_Maalit\_Vesistot\_Raakku  
Liite2\_Tykisto vs. Metsapeura  
Liite3\_Uudenmaan\_ELY-keskuksenLausunto\_050210  
Liite4\_Melun\_suuntaavuus\_Vuosangassa\_190409\_linkkipaivitys\_181112  
Liite5\_S-posti120909\_Kaakkois-SuomenELY-keskukselle  
Liite6\_Vuosangan meluselvityksen puutteita\_151008  
Liite7\_TeoriaJaKaytanto\_MelutasonVaihtelu